CZU: 342.924(478) **https://doi.org/10.59295/rpijn2025.12**

TEMPORALITATEA LEGII CONTRAVENȚIONALE - ABORDĂRI TEORETICO-PRACTICE ȘI SOLUȚII DE DREPT PUBLIC

PANTEA Oleg,
Universitatea de Stat din Moldova,
doctor, conferențiar universitar,
Facultatea de Drept a Universității de Stat din Moldova
ORCID ID: 0000-0002-8790-5472

SUMMARY

In this paper we have proposed to address the issue of the temporality of the contravention law, i.e. its framing in concrete situations to which it can fit, or, conversely, the determination of these concrete situations from a temporal point of view to which they fit or which fit into the respective contravention law rules; the temporality of the law was highlighted through the lens of the Contraventional Code of the Republic of Moldova, the opinions of doctrinaires from the country and abroad.

A special place in the work was dedicated to practical problems related to the action of contravention law over time and possible public law solutions.

***Keywords*:** law, temporality, legal force, contravention, entry/exit of force, contravention jurisprudence.

Introducere.

Sediul materiei cu privire la intrarea în vigoare a legii este în primul rând Constituția Republicii Moldova [1], art. 76, conform căreia „Legea se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova şi intră în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul ei”. În acest sens, sunt şi dispoziţiile art. 56 din Legea nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative [2, art. 56], care stabilește că, „actele normative intră în vigoare peste o lună de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova sau la data indicată în textul actului normativ, care nu poate fi anterioară datei publicării. De reținut că, „legile care modifică Codul fiscal, Codul vamal, legile de punere în aplicare a titlurilor Codului fiscal și legile ce țin de politica bugetar-fiscală și vamală, precum și legile care stabilesc obligații, cerințe sau interdicții pentru desfășurarea activității de întreprinzător intră în vigoare după 6 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova”.

Intrarea în vigoare a actelor normative poate fi stabilită pentru o altă dată doar în cazul în care se urmăreşte protecţia drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului,

realizarea angajamentelor internaţionale ale Republicii Moldova, conformarea cadrului normativ hotărârilor Curţii Constituţionale, eliminarea unor lacune din legislație sau contradicţii între actele normative ori dacă există alte circumstanţe obiective.

Data intrării în vigoare a actului normativ publicat poate fi modificată doar până la survenirea momentului intrării în vigoare a acestuia.

Ipoteza de la care pornesc aceste reguli este că, intrarea în vigoare a legii marchează momentul în care legea dobândește forţă obligatorie pentru toţi cei cărora li se adresează. Momentul intrării în vigoare a unei legi se deduce din regula că nimeni nu poate fi obligat să respecte o lege pe care nu o cunoaște. De aceea, legiuitorul urmează să aducă legea la cunoștința destinatarilor ei prin publicarea în Monitorul Oficial, pentru ca aceasta să devină obligatorie pentru ei. În circumstanțe obișnuite, o lună de zile pentru cunoașterea legii ar fi mai mult decât suficient, în pofida abundenței reglementărilor de astăzi. Apoi, odată cu acordarea, în data de 23 iunie 2022, a statutului de țară candidată pentru aderarea la Uniunea Eurpeană a crescut și mai mult efortul și angajamentul Republicii Moldova de a construi un sector al justiției independent, transparent, profesionist și integru, asigurând în acest sens un cadru normativ-juridic corespunzător. Astăzi suntem la etapa de screening, cunoscută și ca examinarea analitică a acquis-ului Uniunii Europene (UE) (blocul de legi ale UE aplicabile în UE), ce reprezintă stadiul de pregătire a negocierilor de aderare. După procese operaționale de durată, țara noastră va asigura ca standardele europene să se reflecte direct în cadrul legislativ național, ceea ce va intesifica dinamica reglementărilor pe diferite domenii.

Materiale și metode.

Subiectul de interes al cercetării vizează acțiunea legii contravenționale în timp, care trebuie tratată cu foarte multă atenţie în atât din punct de vedere teoretic, cât și practic. Din start vom menţiona faptul că în literatura de specialitate, se atrage atenţia cu privire la precizia terminologiei întrebuinţate în această materie, în sensul că de cele mai multe ori este utilizată noţiunea de „lege”, în înţelesul cel mai general al accepţiunii, deşi, mai potrivită ar fi folosirea sintagmei „acțiunea normelor juridice... în timp”. Cu o anumită doză de adevăr, putem avea cazuri când legea contravențională există şi poate fi în vigoare fără ca normele ei să se aplice sau fără ca să se mai aplice; apoi, legea contravențională nu conţine o singură normă juridică, ci mai multe norme juridice care se pot bucura de o autonomie relativă, atât din punct de vedere al temporalității, cât şi din punctul de vedere al spațialității lor.

În lucrare au fost folosite Constituția Republicii Moldova, Codul contravențional, Legea nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative, actele interne ale autoritatilor statului.

Metoda de analiză a permis clarificarea problemelor legate de temporalitatea legii în general și a legii contravenționale în special, inclusiv aspectelor practice actuale care sunt relevante și necesită atenție sporită.

Metoda hermeneutică și metoda studiului de caz au fost aplicate în studiu. Metoda hermeneutică a constat într-un studiu amănunțit al textelor din actele legislative menționate mai sus și a fost folosită inclusiv pentru interpretarea juridică a unor termeni și concepte, care sunt fundamentale în asigurarea legalității aplicării legii contravenționale.

De mare utilitate în lucrare au fost cercetările în domeniul dreptului ale unor savanți români precum: I. Reghini, Ş. Diaconescu, P. Vasilescu, O. Podaru, A. C. Loghin, R. Răduanu, care reliefează subiectul într-o manieră deslușită privind problemele teoretico-practice ale temporalității legii.

Rezultate și discuții.

Valența juridică fundamentală pentru dimensiunea de durată a legii este vigoarea ei. O lege sau o normă juridică nu are vigoare de la sine, ci una primită de la legiuitor, are forţa de a fi respectată sau aplicată, precum decide legiuitorul, între două limite ale procesului devenirii: de la... până la procesualitatea socială a organizării etatice a societăţii. Acest „de la... până la” e desemnat de statuarea intrării și ieșirii din vigoare, considerate momente fixate prin stipulare expresă sau tacită... Între aceste două momente înscrise în actul normativ, norma juridică este incidentă tuturor faptelor ce au loc determinabil între ele” [3, p. 50].

În acord cu normele reliefate supra, problema aplicării legii contravenționale în timp își găsește consacrarea în art. 3 din Codul contravențional [4, art. 3], „Caracterul contravenţional al faptei şi sancţiunea ei contravenţională se stabilesc de prezentul cod în vigoare la momentul săvârşirii faptei”. Observăm că, pentru a atribui efect principiului temporalității legii contravenționale legiuitorul pune accent pe două valențe determinative: momentul intrării în vigoare al legii, respectiv al ieșirii în vigoare și momentul săvârșirii contravenției.

Intrarea în vigoare a legii contravenționale este momentul în care aceasta începe să-și producă efecte juridice, iau naștere raporturile juridice contravenționale, subiecții își pot exercita drepturile și obligațiunile. Se prezumă că, din acest moment, toți

destinatarii legii contravenționale o cunosc și nimeni nu poate fi scutit de răspundere contravențională pentru necunoaștere *(„nemo censetur ignorare legem")*.

Intrarea în vigoare a legii contravenționale poate avea loc la data publicării în Monitorul Oficial sau la data stabilită în textul legii. La fel, intrarea în vigoare a legii poate avea loc în ansamblu sau etapizat, atunci când o parte din compartimente intră în vigoare la o anumită dată, iar celelalte la altă dată stabilită. În dreptul contravențional, intrarea în vigoare etapizată a legii este mai rar întâlnită

Ieșirea din vigoare a legii contravenționale presupune încetarea acțiunii acesteia și incapacitatea de a reglementa relațiile sociale și de a produce efecte juridice. Se deosebesc mai multe forme de ieșire din vigoare a legii: prin abrogare (totală sau parțială), prin expirarea termenului, declararea legii drept neconstituționale, prin consumarea legii și prin caducitate.

Momentul săvârşirii contravenţiei este considerat momentul săvârşirii acţiunii ilicite, iar în cazul inacţiunii, momentul în care trebuia să se desfăşoare acţiunea pe care contravenientul a omis să o efectueze, independent de momentul survenirii consecințelor social-periculoase. Pentru a stabili legea aplicabilă este important să cunoaștem momentul în care persoana comite fapta contravențională sau momentul consumării, atunci când suntem în prezența unei contravenții continuie.

În acest cadru de reglementare trebuie luată în considerație evoluția propriu-zisă a legii în timp, având în vedere dezvoltarea diferitor tipuri de relații sociale care nasc situații concrete și care necesită reglementare juridică.

Astfel, în contextul momentului săvârșirii contravenției pot fi împrumutate reperele din dreptul penal [5, p. 26-27], având la bază criteriul „formei contravențiilor":

a) *În cazul contravențiilor de rezultat* (de exemplu, contravenția prevăzută la art. 357 al. (1) din Codul contravențional, „Tulburarea liniştii în timpul nopţii, de la ora 22 până la ora 7, inclusiv prin cântare cu voce ridicată, semnalizare acustică, folosire cu intensitate auditivă a aparatajului audiovizual în locuinţe sau în locuri publice, alte acţiuni similare"), momentul săvârșirii contravenției este momentul producerii rezultatului. La exemplul oferit de noi, contravenția se consideră săvârșită din momentul producerii cântării cu voce ridicată, semnalizării acustice...

b) *Contravențiile de pericol* (de exemplu, contravenția de la art. 438[1] al. (2) lit. c) din Codul contravențional, „Interzicerea exploatării vehiculului... cu numărul de înmatriculare ce nu corespunde standardului stabilit...") se consideră săvârșite din momentul comiterii actului executat. După exempul nostru, contravenția se

consideră săvârșită din momentul instalării numerelor de înmatriculare ca nu corespund nestandartului stabilit.

c) *Contravențiile omisive* (de exemplu, **art. 234 din Codul contravențional, „Necomunicarea de către proprietarul sau mandatarul (utilizatorul) vehiculului, la solicitarea poliţiei, ... a identităţii persoanei căreia i-a încredinţat conducerea sau comunicarea cu bună ştiinţă de date eronate privind identitatea acestei personae"), se consideră săvârșită din momentul expirării termenului în care trebuia să prezinte informația sau, după caz, din momentul prezentării datelor eronate despre persoană. De regulă, în solicitarea poliției este stabilit un termen limită pentru prezentarea informațiilor din partea proprietarului sau utilizatorului vehicolului.**

Avea dreptate autoarea R. Răducanu, care în lucrarea „Timpul și aplicarea legii penale" [6, p. 121, 126], scria că, activitatea legii penale în raport cu timpul înseamnă nu numai aplicarea ei imediată, dar şi aplicarea ei continuă, pe toată durata eficacităţii sale, acţionând cu conţinutul ei integral.

(Ne)retroactivitatea legii contravenționale constă în faptul că activitatea legii contravenționale nu se extinde asupra faptelor vechi, ci doar asupra celor săvârșite după intrarea și până la ieşirea ei din vigoare. Excepție de la această regulă sunt legile contravenționale care prevăd sancțiuni mai blânde. Acest principiu a fost înscris în Codul civil francez din 1804, care în art. 2 prevedea că „legea dispune numai pentru viitor; ea nu are putere retroactivă".

Principiul neretroactivității legii este prevăzut și în art. 22 din Constituția Republicii Moldova [1, art. 22], „Nimeni nu va fi condamnat pentru acţiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decît cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos".

Legea contravenţională care înăspreşte sancţiunea sau înrăutăţeşte situaţia persoanei vinovate de săvârșirea unei contravenţii nu are efect retroactiv. Iar, fapta care, printr-o lege nouă, nu mai este considerată contravenţie nu se sancţionează, iar sancţiunea stabilită şi neexecutată anterior intrării în vigoare a noii legi nu se execută.

Ultraactivitatea legii contravenționale nu este admisă, decât în cazul în care contravenția a fost comisă atunci când era în vigoare legea veche, care prevedea o sancţiune mai blândă, dar pe parcusul soluționării cauzei ea a fost abrogată şi înlocuită cu o lege nouă care prevede o sancţiune mai aspră. În acest caz se va aplica

ultraactiv legea veche. Însuși legiuitorul stabilește că, dacă legea nouă prevede o sancţiune contravenţională mai blândă, se aplică această sancţiune, iar dacă a fost aplicată sancțiunea din legea veche, aceasta se executa în limita maximului sancţiunii din legea nouă. Dacă legea nouă nu mai prevede sancțiune pentru fapta săvârșită, persoana nu va fi sancționată, iar sancţiunea stabilită şi neexecutată anterior intrării în vigoare a noii legi, nu va mai fi executată.

În practică ar putea să apară confuzii în cazul *contravențiilor continuii,* , atunci când fapta începe să fie comisă în timpul legii vechi și se consumă într-un moment în care este în vigoare legea nouă. În doctrina juridică s-a arătat că, nu se pune problema aplicării în acest caz a legii contravenționale mai blânde, ci se va aplica întotdeauna legea contravențională care era în vigoare în momentul încetării acţiunii sau inacţiunii contravenţionale sau al survenirii unor evenimente care împiedică această activitate. Aceasta este soluţia data și de legiuitor (art. 3 al. (5) din Codul contravențional, „Dacă legea nouă prevede o sancţiune mai aspră, contravenţia continuă a cărei săvârşire a început anterior intrării în vigoare a noii legi se sancţionează în conformitate cu legea în vigoare la momentul consumării ei” [4, art. 3]).

Eventual ar putea apărea și situații când legea contravențională veche nu incrimina fapta care a fost începută sub această lege şi continuată după intrarea în vigoare a legii noi, care o sancţionează. În acest caz apelăm la principiul neretroactivităţii legii contravenționale releifat supra, potrivit căruia legea contravențională nu se poate aplica unor situaţii de dinaintea intrării ei în vigoare.

Concluzii.

- Aplicarea legii contravenționale în timp reprezintă activitatea de identificare a normei juridice aplicabile unei anumite situaţii juridice din punct de vedere temporal.
- Activitatea legii contravenționale în raport cu timpul înseamnă nu doar aplicarea ei imediată, dar şi aplicarea ei continuă, pe toată durata eficienței sale, acţionând cu conţinutul ei integral.
- Momentul săvârşirii contravenţiei este considerat momentul când a fost comisă acţiunea sau inacţiunea prejudiciabilă, indiferent de timpul survenirii consecințelor.
- Activitatea legii contravenționale nu se extinde asupra faptelor vechi, ci doar asupra celor săvârșite după intrarea și până la ieşirea ei din vigoare.
- Ultraactivitatea legii contravenționale nu este admisă, decât în cazul în care contravenția a fost comisă atunci când era în vigoare legea veche, care prevedea o

sancţiune mai blândă, dar pe parcusul soluționării cauzei ea a fost abrogată şi înlocuită cu o lege nouă care prevede o sancţiune mai aspră.

- Forța juridică obligatorie a legii contravenționale este valabilă doar pe perioada cât aceasta este activă, adică perioada de la momentul intrării în vigoare și până la momentul ieșirii din vigoare, ceea ce coincide cu încetarea obligativităţii respectării legii contravenționale.

BIBLIOGRAFIE:

1. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994. Publicată în: Monitorul Oficial Nr.1 din 12.08.1994. Republicată în: Monitorul Oficial Nr. 78 din 29.03.2016.

2. Legea nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative. Publicată în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 7-17 din 12.01.2018.

3. MIHAI, Gh. C., MOTICA, R. I., Fundamentele dreptului. Teoria și filosofia dreptului, București: All Beck, 1997, 250 p.

4. Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218 din 24.10.2008. Publicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 3-6, art. 15 din 16.01.2009, republicat în: Monitorul Oficial Nr. 78-84 din 17.03.2017.

5. PODARU, O., LOGHIN, A. C. Drept contravențional. Curs universitar. București: Hamangiu, 2024, 296 p.

6. RĂDUCANU, R. Timpul şi aplicarea legii penale. În: Revista de Științe Juridice a Universității din Craiova. Nr. 1/ 2007, pp. 121-126. [Accesat: 24.06.2024] Disponibil: http://drept.ucv.ro/RSJ/images/articole/2007/RSJ1/B04RaducanuRuxandra.pdf.

***Nota bene**: Articolul a fost elaborat în contextul realizării Proiectului „Consolidarea mecanismelor socio-economice și juridice de asigurare a bunăstării și securității cetățenilor” (CONSEJ 01.05.02).*